

Стефан Тошев

Написано от ivailo
Понеделник, 13 Декември 2010 03:10

Стефан Тошев Тошев е български офицер (генерал от пехотата), герой от Първата световна война.

Роден: 18 декември 1859
Ески Заара, Османска империя
Починал: 27 ноември 1924
Пловдив, България

Биография

Стефан Тошев е роден в град Ески Заара на 18 декември 1859 г. Син е на възрожденската учителка Анастасия Тошева. Участва като доброволец в Българското опълчение, по време на Руско-турската война (1877-1878), постъпва на руска служба като преводач. На 10 май 1879 г. завършва Военното училище в София в първия му випуск. Постъпва на служба в Източнорумелийската милиция.

Сръбско-българска война (1885)

През Сръбско-българската война (1885) е командир на 2-ра дружина от 3-ти пехотен бдински полк, началник на Трънската позиция. Взема участие в боевете при Сливница, Трън (3 ноември) и при отбиване на частите на Моравската дивизия. Изявява се като храбър командир в боя при Три уши и атаката на Мека црев (7 ноември). Награден е с Орден „За храброст“ IV-та степен.

По-късно Стефан Тошев е командир на 1-ви пехотен софийски полк. През 1908 г. е назначен началник на Първа пехотна софийска дивизия.

Балканска война (1912-1913)

През Балканската война (1912-1913) с дивизията която командва участва в настъпателните операции на Тракийския военен театър. Участва в Лозенградската (боевете при Гечкенли-Селиолу) и Чаталджанската операция.

На 5 август 1913 г. е произведен в чин генерал-лейтенант.

Междусъюзническа война (1913)

През Междусъюзническата война е командващ на Пета армия, която действа в участъка Султантепе, Егрпаланка и Китка.

Първата световна война (1915-1918)

В Първата световна война (1915-1918) Стефан Тошев ръководи Трета армия, която през 1916 година води успешни боеве на Добруджанския фронт срещу Румъния, но след конфликти с командващия съюзническите войски на Дунавския фронт и в Добруджа, германския фелдмаршал Аугуст фон Макензен е сменен с генерал Стефан Нерезов, а самият той назначен за губернатор на Македония. На 25 март 1917 година е произведен в чин генерал от пехотата.

През 1918 година командва Четвърта армия. През юни 1919 година преминава в запас. През 1923-1924 година е председател на Съюза на запасните офицери. През октомври 1923 година е избран за председател на комитет "Народна признателност", чиято цел е подпомагане на жертвите на "комунистическия метеж" от септември същата година.

Генерал от пехотата Стефан Тошев умира на 27 ноември 1924 г. в Пловдив, погребан е в София.

В негова чест са прекръстени две села в България - в 1934 година село Талашманлии (Генерал Тошево) и в 1942 година Касъмкьой (Генерал Тошево), днес град.

Награди

Орден „За храброст“ III и IV степен, 2-ри клас

Орден „Св. Александър“ I степен с мечове, II степен без мечове

Орден „За военна заслуга“ II степен

Османски медал „За бойни заслуги“, 19.03.1917

Османски златен орден „Лиякат“

Османски сребърен орден „Имтияз“

Османски сребърен орден „Лиякат“

Публикации

„Писма от войната“ 1885 (1895, второ издание - 1896)

„За княза и отечеството. Войнишка Клетва. Книжка за раздаване на войниците от II тракийска дивизия“, София 1901, 256 с.

„Освободителната война“ 1877-1878 (1902)

„Действията на III армия в Добруджа през 1916 година. Отговор на писаното за българите в мемоарите на Генерал Лудендорфа.“ (1921)

"Победени без да бъдем бити. Отговор на хулителите ни като съюзници. Преглед на трите войни 1912-1913 и 1915-1918", София 1924.

Роден победител, рицар на честта

От започването на бойните действия срещу съседна Румъния не са изминали и три месеца, а българската Трета армия е лишена от своя победоносен командващ генерал-лейтенант Стефан Тошев. Това става подир поредица победи из североизточната ни степ, след превземането на тутраканската крепост, на силистренската след освобождаването на Добрич. Разгромен, посрамен, противникът - румънско-руски и сърбохърватски части - отстъпвал в безпорядък и опитвал да се задържи на предварително подготвените за отбрана Кубадински позиции. Подир повторното им атакуване неприятелят и тук бил смазан, разпилян. На Добруджанския фронт нашата Трета армия, подпомогната от малобройни съюзнически поделения, скоро достигнала Дунава. И именно сега прославеният, талантлив български военачалник бил сменен.

Защо?

В наричаната някога Европейска война България отново се съюзила с Германия. Определената да действа на Северния фронт българска Трета армия е поставена под немско ръководство. За общ командващ на съюзническите войски в Добруджа бил назначен фелдмаршал фон Макензен. Към края на лятото 1915 г. немският военачалник се срещнал на гара Горна Оряховица с българския генерал Тошев и му изложил своя план за първоначалните действия на войските. Командващият Трета армия не го приел. Оспорвал го, докато наложил своя. И се оказал прав.

Така започнал конфликтът помежду им. След превземането на Тутракан фелдмаршал Август Макензен настоявал генерал Стефан Тошев да настъпи незабавно на север, но

той му обяснил, че докато не организира частите си, не би могъл да изпълни задачите, които му се поставят от който да било началник. Нетърпимостта между тях нараснала при Кубадин. Немецът се опитал да отстрани изцяло българския си колега от високия военен пост.

В края на месец октомври била превзета Кюстенджа. Старшите съюзници си присвоили повечето от струпаните в града запаси. Тогава, на 25.10.1916 г., на малката гара Мик Бюлбюл в Северна Добруджа се разиграва инцидент, който довежда недоразуменията почти до разрив. На перона е строен щабът на третоармейци. Там е и командващият генерал Тошев. Фелдмаршал Макензен слиза от влака, отминава нашите офицери и отива на левия фланг, за да се ръкува и разговаря с малцината млади немски командири. Българският генерал с достойнство, високо, за да го чуят всички, заявява: "Не позволявам никому да изразява по официален начин незачитане към командващия Трета българска армия и щаба му, та бил той и Макензен!"

Следван от свой щаб-генерал, Стефан Тошев се оттегля във вагона си. Престолонаследникът, княз Борис, който придружава германския фелдмаршал, се опитва да постигне помирение. Генерал Тошев не приема никакви преговори, докато не получи нужното му удовлетворение. "Като сме съюзници, казва той, ние не сме наемници." Слиза на перона, когато го уверяват, че удовлетворението ще му бъде дадено. Приема го.

Доблестният български военачалник обаче държи на достойнството си. След недоразумението подава рапорт да напусне поста си. Увещават го да го оттегли. Вместо това генерал Тошев пише нов, със същото настояване.

На 23 ноември 1916 година е освободен от високата си длъжност и оставен в разпореждане на Главното командване. За съвременниците му този инцидент се смята за изключително показателен и заема достойно място в богатата му бойна биография.

Роден на 13 декември 1859 г. в Стара Загора, двайсетгодишният Стефан Тошев поема своя път в армията като прапорщик в Шеста дружина на източнорумелийската милиция. Амбицията му обаче е да служи във войските на Княжество България. Той я задоволява. Става поручик, а през септември 1885 г. е назначен командир на дружина в Трети пехотен Бдински полк.

Същата есен започва Сръбско-българската война. В началото на бойните действия капитан Тошев командва Трънския отряд, в който влизат три дружини и батарея. на 3 ноември 1885 г. сръбската Моравска дивизия атакува нашата малобройна част. Българите упорито отбиват врага, но са принудени да отстъпят. Все пак командирът, който дълбоко преживява този тактически ход, успява да заблуди врага и да спечели малко време. То се оказва неоченимо за съсредоточаването на главните сили и за изхода на предстоящите сражения. Оттегля дружината си достойно, без повече загуби...

На 5 ноември начело на своите роты капитан Тошев взема участие в атаката на височината Мека црев, а на следващия ден превзема първата сръбска позиция на Три уши. Ярко проявява офицерските си качества, които ще го прославят в по-късните битки за национално обединение. По време на боевете е ранен в двата крака. Бойното му умение и личната му храброст са отбелязани по достойнство.

След войната пише първата батална българска мемоарна творба "Писма от войната". В нея откровено посочва и своите собствени грешки.

Кариерата му е бърза, бил е роден за воин. За участието си в Сръбско-българската война е отличен с ордена "За храброст" IV степен и със сребърен медал. На 1 април 1887 г. е произведен в чин майор. След осем години е полковник. През 1904 г. като генерал-майор е назначен за заместник-началник на Софийската дивизия; през пролетта на 1908 г. вече е неин командир.

Като командир бил различен от колегите си - не залагал на строевата дребнавост, буквоедството и шаблоните били върлите му врагове, поощрявал всеки подчинен началник, който поемал отговорност за своите решения. Особено обичал войниците, не пропускал случай да ги награди.

С юнашки накривена фуражка, поизпъчен, бодър и напет като юноша, повежда през 1912 г. своята желязна Софийска дивизия в започналата Балканска война. Преминават границата в началото на бойните действия. На 9 нанася съкрушително поражение на турците при село Гечкенли.

Първа дивизия настъпва на изток и след два дни достига Люлебургаз. Генералът изпраща незабавно разузнавачи, разпределя правилно силите си, използва умело артилерията и отново жъне успех. А когато някои от съседните части се стъписват от турския отпор и решават да отстъпят, застава редом с войниците си и нарежда на своите полкове да атакуват. През това време оркестърът свири “Шуми Марица”, а барабанистите бият за настъпление.

Пламналата след месеци война между доскорошните съюзници заварила генерала като командващ Пета армия, съсредоточена около Кюстендил. Тук трябвало да нанесат решаващия удар срещу сърбите. Събитията обаче опровергали плановете на висшите ни военни стратегии. Заслугата на Стефан Тошев в онези сражения била, че не допуснал армията му да се оттегли от Конявската планина, както замисляло Главното командване. За доблестния генерал загубата на тази война била проява, предредила още по-голяма катастрофа за България.

През Първата световна война, август 1916 година, генерал-лейтенант Стефан Тошев начело на Трета българска армия тръгва към Добруджа. Като настига своята Първа дивизия, с младежки възторг вече възрастният генерал размахва шапка и вика: “Ще ги бием, ще ги смачкаме, ще си вземем Тутракан.” Войниците подемат възгласа му. Наелектризират се.

Генералът притежавал и друг дар - вродената му военна интуиция. Бъдещият цар княз Борис като офицер за поръчки на Главната квартира при щаба на Трета армия отбелязва за него: “Безспорно голям военачалник, генерал Тошев притежаваше способността да прецени обстановката, положението - наше и на враговете - зряло и проникновено. Прозорливост и бърза съобразителност лъха от всичките негови разпореждания...”

Тези му качества обаче не допадали на неговите началници от съюзническите армии. Оказва се, че разривът в отношенията на българския генерал с немския фелдмаршал не са изолиран случай. Един от биографите на Стефан Тошев, по-сетнешният генерал-майор Д. Азманов, отбелязва за конфликта му с Макензен: “За наше нещастие никой друг от българските генерали тогава нямаше смелостта да защитава мнението си тъй достойно, с толкова чувство на отговорност и категоричност, както направи това генерал Тошев.”

Останал в разпореждане на Главното командване, малко преди края на войната на генерал Стефан Тошев поверяват Четвърта армия, която отбранява левия бряг на Струма и брега на Бяло море.

След сключването на мира той е началник на Четвърта инспекционна област със седалище Гюмюрджина. На тая длъжност остава до окончателното си разделяне с военната служба през юни 1919 г. Присвоено му е най-високото воинско звание генерал от пехотата.

Уволненият ветеран наново вместо сабята хваща перото. Написва историята на своята Трета армия при действията ѝ в Добруджа. Доказва, че ние, българите, през Първата световна война сме "Победени, без да бъдем бити" - така са онасловени и мемоарите му.

А след този литературен успех Стефан Тошев тръгва от град на град, от село на село да разказва с неподражаем патос за героизма на българския войник на бойното поле.

Когато за петата годишнина от Тутраканската епопея го канят да произнесе слово, няма пари да си купи костюм. Запасните офицери събират пожертвования, за да му ушият, но след пробата някой го открадва. Явява се в столичния военен клуб със стари оръфани дрехи, на гърдите му блести звездата на ордена "За военна заслуга" I степен.

Изгасва, ненавършил 65-летието си, на 25 октомври 1924 г. в Пловдив, където е пристигнал, за да изнесе поредната си патриотична сказка. Името и делото му не попадат сред тези на толкова други заслужили българи, които нехайните потомци тъй лесно забравиха. Образът и бойният път на генерала от пехотата Стефан Тошев се помнят и днес, те не могат да бъдат извадени от славната военна история на България...

Стефан СТЕФАНОВ